ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ WALTER VAN GERVEN της 18ης Μαΐου 1994 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Το υπό κρίση προδικαστικό ερώτημα έχει υποβληθεί στο Δικαστήριο από το πρώτο πολιτικό τμήμα του Corte d'Appello της Ρώμης στο πλαίσιο μιας διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Unaprol (Εθνική ένωση οργανώσεων ελαιοπαραγωγών), και, αφετέρου, του AIMA (εθνικός οργανισμός παρεμβάσεως στη γεωργική αγορά) και του Υπουργείου Γεωργίας και Δασών. Η διαφορά αυτή έχει ως αντικείμενο μερικές λεπτομέρειες σχετικά με την καταβολή της κοινοτικής ενισχύσεως για την παραγωγή ελαιολάδου και, ειδικότερα, το ζήτημα σχετικά με το σε ποιον ανήκουν οι τυχόν τόκοι από τα ποσά που έχουν δοθεί μέσω των τραπεζικών λογαριασμών που έχει χρησιμοποιήσει η Unaprol για την καταβολή των ενισχύσεων στους δικαιούχους τους.

Το προδικαστικό ερώτημα και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται

2. Το προδικαστικό ερώτημα έχει σχέση την ερμηνεία των κοινοτικών διατάξεων που διέπουν τη χορήγηση κοινοτικών ενισχύσεων και, ιδίως, των κανονισμών (ΕΟΚ) 2959/82 [1] και 2261/84 [2] του Συμβουλίου. Αποτελώντας τη συνέχεια ο ένας του άλλου [3], οι κανονισμοί αυτοί καθορίζουν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση της ενισχύσεως στην παραγωγή ελαιολάδου και διευκρινίζουν τις λεπτομέρειες σχετικά με την καταβολή της ενισχύσεως αυτής καθώς και τους ελέγχους επί του δικαιώματος για ενίσχυση. Πράγματι, όσον αφορά τα προβλήματα που απασχολούν εδώ το Δικαστήριο, οι κανονισμοί αυτοί ελάχιστα διαφέρουν ο ένας από τον άλλον.

3. Οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση της ενισχύσεως διαφέρουν ανάλογα με το αν ένας ελαιοκαλλιεργητής ανήκει ή όχι σε οργάνωση παραγωγών που έχει αναγνωρισθεί σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες [4]. Σε περίπτωση που ένας ελαιοκαλλιεργητής δεν ανήκει σε τέτοια οργάνωση δικαιούται ενισχύσεως η οποία χορηγείται ανάλογα με τον αριθμό, τις παραγωγικές δυνατότητες των ελαιοδένδρων του καθώς και την απόδοσή τους, οι οποίες καθορίζονται κατ' αποκοπήν, και υπό την προϋπόθεση ότι οι παραχθείσες ελαίες έχουν συλλεγεί. Αντιθέτως, σε περίπτωση που ένας

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 2959/82 του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 1982, περί του καθορισμού των γενικών κανόνων σχετικά με την ενίσχυση στην παραγωγή του ελαιολάδου για την περίοδο 1982/83 (ΕΕ L 309, σ. 30).

2 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 2261/84 του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 1984, για τον καθορισμό γενικών κανόνων σχετικά με τη χορήγηση ενίσχυσης στην παραγωγή ελαιολάδου και στις οργανώσεις παραγωγών ελαιολάδου (ΕΕ L 208, σ. 3).

3 — Όπως καταφαίνεται από τον τίτλο του, ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2959/82 εφαρμόζεται για την περίοδο 1982/83 ενώ ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2261/84 εφαρμόζεται από την περίοδο εμπορίας 1984/85.

4 — Βλ. το άρθρο 20γ, παράγραφος 1, του κανονισμού 136/66/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 1966, περί δημιουργίας κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα των λιπαρών ουσιών (ΕΕ, ειδ. έκδ. 03/002, σ. 33), όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1917/80 του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1980 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/29, σ. 195).

ελαιοκαλλιεργητής ανήκει σε οργάνωση παραγωγών δικαιούται ενισχύσεως η οποία χορηγείται ανάλογα με την *πράγματι* παραχθείσα ποσότητα ελαιολάδου. Αυτή η διαφορά ως προς τη μεταχείριση δικαιολογείται από τον σημαντικό ρόλο που παίζουν οι οργανώσεις παραγωγών όσον αφορά τους ελέγχους, ιδίως τους λογιστικούς, τόσο στους ελαιοκαλλιεργητές όσο και στα εγκεκριμένα ελαιοτριβεία. Αυτές οι οργανώσεις παρέχουν επίσης βοήθεια και όσον αφορά τον συντονισμό των αιτήσεων, την κατανομή των προκαταβολών και το υπόλοιπο της ενισχύσεως.

4. Μια από τις διαφορές μεταξύ των κανονισμών 2959/82 και 2261/84 συνίσταται στο ότι με τον τελευταίο κανονισμό λαμβάνονται υπόψη οι ενώσεις οργανώσεων παραγωγών ελαιολάδου και όχι μόνο οι ίδιες οι οργανώσεις. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1413/82 [5], στις ενώσεις ακριβώς επιφυλάσσεται το δικαίωμα να λαμβάνουν και να κατανέμουν τις προκαταβολές επί των ενισχύσεων για την παραγωγή. Σύμφωνα με το άρθρο 10 του κανονισμού 2261/84, οι ενώσεις οργανώσεων παραγωγών:

— συντονίζουν τις δραστηριότητες των οργανώσεων που τις αποτελούν και φροντίζουν οι δραστηριότητες αυτές να είναι σύμφωνες με τις διατάξεις του κανονισμού,

— καταθέτουν στις αρμόδιες αρχές τις δηλώσεις καλλιέργειας και τις αιτήσεις ενισχύσεως που τους διαβιβάζουν οι οργανώσεις τους,

— εισπράττουν από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος τις προκαταβολές της ενίσχυσης στην παραγωγή καθώς και το υπόλοιπο των ενισχύσεων και τις διανέμουν, χωρίς καθυστέρηση, στους παραγωγούς που είναι μέλη των οργανώσεών τους.

5. Το άρθρο 11, παράγραφος 5, του κανονισμού 2261/84 προβλέπει ότι «τα κράτη μέλη παραγωγής καθορίζουν τις λεπτομέρειες χορηγήσεως της ενισχύσεως και τις προθεσμίες καταβολής της στους ελαιοκαλλιεργητές». Ανάλογη διάταξη προέβλεπε στο άρθρο του 6, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, και ο κανονισμός 2959/82 [6].

6. Κατ' εφαρμογή των διατάξεων αυτών, το ιταλικό Υπουργείο Γεωργίας εξέδωσε δύο αποφάσεις, στις 29 Δεκεμβρίου 1983 [7] και στις 2 Ιανουαρίου 1985 [8]. Η αμφισβητούμενη διάταξη είναι το άρθρο 17 της αποφάσεως της 2ας Ιανουαρίου 1985 [9], τα έξι πρώτα εδάφια του οποίου έχουν ως εξής:

«Οι αναγνωρισμένες ενώσεις ομάδων παραγωγών είναι υποχρεωμένες να προβαίνουν στην υπέρ των μελών τους πληρωμή της

5 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1413/82 του Συμβουλίου, της 18ης Μαΐου 1982, περί τροποποιήσεως του κανονισμού 136/66/ΕΟΚ περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα των λιπαρών ουσιών (ΕΕ L 162, σ. 6).

6 — «Τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη καθορίζουν τις λεπτομέρειες για τη χορήγηση της ενισχύσεως και της προκαταβολής από τις οργανώσεις παραγωγών στα μέλη τους».

7 — GURI αριθ. 28 της 28. 1. 194.

8 — GURI αριθ. 17 της 21. 1. 1985.

9 — Η διάταξη αυτή είναι όμοια προς αυτήν που περιλαμβάνεται στην πρώτη απόφαση, με εξαίρεση το γεγονός ότι οι λέξεις «αναγνωρισμένες οργανώσεις παραγωγών» έχουν αντικατασταθεί στο δεύτερο διάταγμα από την έκφραση «οι αναγνωρισμένες ομάδες οργανώσεων παραγωγών».

προκαταβολής και του υπολοίπου της ενισχύσεως με τραπεζικά εμβάσματα ή τραπεζικές μη μεταβιβάσιμες επιταγές, εκδιδόμενες από πιστωτικό ίδρυμα που έχει επιλεγεί από τις ίδιες τις οργανώσεις και αποστελλόμενες με συστημένη επιστολή στην κατοικία των δικαιούχων.

Τα ποσά της προκαταβολής και του υπολοίπου τα οποία αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο είναι ίσα προς τα αντίστοιχα ποσά τα οποία έχει χορηγήσει ο AIMA βάσει σημειωμάτων που ανακεφαλαιώνουν τις αιτήσεις για τις οποίες εγκρίθηκε η χορήγηση ενισχύσεως κατ' εφαρμογήν της κοινοτικής ρυθμίσεως και της παρούσας αποφάσεως.

Οι σχέσεις μεταξύ των αναγνωρισμένων ενώσεων και του πιστωτικού ιδρύματος που έχει επιφορτισθεί με την πληρωμή της κοινοτικής ενισχύσεως στην παραγωγή πρέπει να ρυθμίζονται, υπό την έννοια του προεδρικού διατάγματος 532 της 4ης Ιουλίου 1973, από ειδική σύμβαση η οποία να προβλέπει ότι οι καταβολές υπέρ των δικαιούχων πραγματοποιούνται το αργότερο εντός δέκα εργασίμων ημερών από την ημερομηνία κατά την οποία τα ως άνω ποσά καθίστανται πράγματι διαθέσιμα κατόπιν των πράξεων πιστώσεως των ποσών αυτών, τις οποίες διατάσσει ο AIMA. Στις περιπτώσεις των μελών ελαιουργικών συνεταιρισμών οι οποίοι προσχωρούν σε ομάδες παραγωγών, οι τραπεζικές μη μεταβιβάσιμες επιταγές υπέρ των δικαιούχων διαβιβάζονται προς αυτούς μέσω των ιδίων των συνεταιρισμών, προκειμένου να διευκολυνθεί η πληρωμή.

Κατά τον ίδιο τρόπο, οι σχέσεις μεταξύ του AIMA και των ενώσεων ρυθμίζονται από σύμβαση, η οποία πρέπει να προβλέπει ότι τα ποσά των επιταγών που επιστρέφονται λόγω θανάτου ή λόγω μη παραδόσεως στη διεύθυνση του δικαιούχου που αναγραφόταν στην αίτηση πρέπει να καταβάλλονται σε ειδικό δεσμευμένο λογαριασμό όψεως στο επιφορτισμένο με την πληρωμή τραπεζικό ίδρυμα, ενόψει της εκδόσεως νέων τίτλων, δεόντως ενημερωμένων.

Τα ενημερωτικά αποσπάσματα κινήσεως λογαριασμού τα οποία εμφαίνουν την προοδευτική αύξηση των τραπεζικών τόκων που έχουν αποφέρει τα κατατεθέντα ποσά πρέπει να κοινοποιούνται από τις ενδιαφερόμενες ενώσεις στον AIMA κάθε εξάμηνο.

Οι γεγεννημένοι τραπεζικοί τόκοι ανήκουν αποκλειστικά στον AIMA στον οποίο πρέπει να τους πιστώνουν οι οργανώσεις παραγωγών, αφού αφαιρεθούν μόνο οι κρατήσεις υπέρ του Δημοσίου Ταμείου, και να τους καταθέτουν, κατόπιν εντάλματος πληρωμής του Δημοσίου Ταμείου στον μη τοκοφόρο λογαριασμό όψεως 416, επ' ονόματι του AIMA — Οικονομική Διεύθυνση».

7. Το αντικείμενο ακριβώς της εκδικαζόμενης από το εθνικό δικαστήριο διαφοράς συνίσταται στο ζήτημα σε ποιον ανήκουν οι τραπεζικοί τόκοι που έχουν γεννηθεί από τα ποσά των ενισχύσεων είτε κατά τη σύντομη περίοδο μεταξύ της πιστώσεως του καταβληθέντος από τον AIMA ποσού και της χρεώσεως του ποσού αυτού κατά την καταβολή από την ένωση στον δικαιούχο, είτε λόγω προσωρινής μη καταβολής της ενισχύσεως οφειλομένης στην επιστροφή επιταγής

λόγω θανάτου ή αδυναμίας διανομής στην διεύθυνση που έχει δηλωθεί στην αίτηση του δικαιούχου, εν αναμονή εκδόσεως νέου τίτλου πληρωμής. Η Unaprol, ένωση που είναι αναγνωρισμένη κατά την έννοια της κοινοτικής νομοθεσίας, αμφισβητεί τον νόμιμο χαρακτήρα των υπουργικών αποφάσεων κατά το μέτρο που αυτές αποδίδουν τους τραπεζικούς τόκους στον AIMA, τον εθνικό οργανισμό παρεμβάσεως στη γεωργική αγορά, και όχι στους δικαιούχους των ενισχύσεων που ο εν λόγω οργανισμός αντιπροσωπεύει. Έτσι, κατά την εν λόγω ένωση, οι ιταλικές υπουργικές αποφάσεις είναι αντίθετες προς τους κανονισμούς 2959/82 και 2261/84 του Συμβουλίου.

Στο πλαίσιο ακριβώς της διαφοράς αυτής, το πρώτο πολιτικό τμήμα του Corte d'appello της Ρώμης υπέβαλε το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Προβλέπουν οι κοινοτικές διατάξεις που ρυθμίζουν το θέμα των ενισχύσεων υπέρ των ελαιοπαραγωγών και ειδικότερα οι κανονισμοί (ΕΟΚ) 2959/82 του Συμβουλίου της 4ης Νοεμβρίου 1982 και (ΕΟΚ) 2261/84 του Συμβουλίου της 17ης Ιουλίου 1984, ότι ο AIMA (ο εθνικός οργανισμός παρεμβάσεως) ενεργεί απλώς ως μεσολαβητής, εξ ονόματος και για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (χωρίς ποτέ να καθίσταται δικαιούχος των χορηγουμένων ποσών, τα οποία ανήκουν για τον λόγο αυτό, μαζί με τους τόκους τους οποίους αποφέρουν κατά τη διαδικασία καταβολής τους και οι οποίοι αποτελούν παρακολούθημά τους, στους διαφόρους δικαιούχους από τον χρόνο χορηγήσεώς τους), ή ότι, αντιθέτως, ο AIMA είναι ο μόνος δικαιούχος των ποσών αυτών και, συνεπώς, των τόκων τους οποίους αυτά αποφέρουν, ενόσω αυτά δεν καταβάλλονται στους δικαιούχους;»

Η ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία

8. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο δικηγόρος της Unaprol υπογράμμισε το γεγονός ότι το προδικαστικό ερώτημα αναφέρεται αποκλειστικά στην ιδότητα ή όχι του AIMA ως ενδιαμέσου κατά την καταβολή των ενισχύσεων. Ωστόσο, νομίζω ότι για να καταστεί δυνατό να δοθεί στο εθνικό δικαστήριο μια χρήσιμη απάντηση η οποία να του επιτρέψει να επιλύσει την ενώπιόν του εκκρεμούσα διαφορά πρέπει να δοθεί επίσης απάντηση στο ερώτημα σχετικά με το ζήτημα σε ποιον ανήκουν οι τραπεζικοί τόκοι. Πράγματι, όπως προκύπτει από το γράμμα του προδικαστικού ερωτήματος, το ζήτημα ακριβώς του σε ποιον ανήκουν οι τόκοι αυτοί είναι αυτό που αποτελεί και το πραγματικό αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης. Συναφώς, είναι ανάγκη να εξετασθεί με προσοχή τόσο το καθεστώς των διαφόρων οργανισμών που παρεμβαίνουν κατά την καταβολή των ενισχύσεων όσο και οι κανόνες που εφαρμόζονται όσον αφορά τις λεπτομέρειες σχετικά με την καταβολή των ενισχύσεων αυτών. Για τον σκοπό αυτό, είναι αναγκαία η ανάλυση των διαφόρων κανονισμών που είναι σχετικοί με την κοινή γεωργική πολιτική, γενικώς, αλλά και με την κοινή οργάνωση των αγορών στον τομέα των λιπαρών ουσιών καθώς και η ενίσχυση στην παραγωγή ελαιολάδου.

9. Η ενίσχυση στην παραγωγή ελαιολάδου αποτελεί κοινοτική δράση χρηματοδοτούμενη από τον κοινοτικό προϋπολογισμό και, ειδικότερα, από το τμήμα εγγυήσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ). Ο βασικός κανονισμός, όσον αφορά τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής, είναι ο

κανονισμός (ΕΟΚ) 729/70 του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 1970 [10]. Το άρθρο 4 [11] του κανονισμού αυτού προβλέπει σχετικά με τους *οργανισμούς παρεμβάσεως*, όπως ο ΑΙΜΑ στην υπό κρίση διαφορά, και τις λεπτομέρειες καταβολής ότι:

«1. Τα κράτη μέλη, υποδεικνύουν τις υπηρεσίες και τους οργανισμούς, που εξουσιοδοτούν να πληρώνουν, από τη θέση σε εφαρμογή του παρόντος κανονισμού, τις δαπάνες που προβλέπονται στα άρθρα 2 [12] και 3 [13]. Ανακοινώνουν στην Επιτροπή, το συντομότερο δυνατό μετά την έναρξη της ισχύος του παρόντος κανονισμού, τις κατωτέρω πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες αυτές και τους οργανισμούς αυτούς:

— την επωνυμία τους και, κατά περίπτωση, το καταστατικό τους,

— τους διοικητικούς και λογιστικούς όρους σύμφωνα με τους οποίους πραγματοποιούνται οι πληρωμές οι σχετικές με την εκτέλεση των κοινοτικών κανόνων στα πλαίσια της κοινής οργανώσεως των γεωργικών αγορών.

Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή για κάθε επερχόμενη μεταβολή.

2. Η Επιτροπή θέτει στη διάθεση των κρατών μελών τις αναγκαίες πιστώσεις προκειμένου οι υπηρεσίες και οργανισμοί που έχουν υποδειχθεί να προβαίνουν, σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες και τις εθνικές νομοθεσίες, στις πληρωμές τις προβλεπόμενες στην παράγραφο 1.

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι πιστώσεις να χρησιμοποιούνται χωρίς καθυστέρηση και αποκλειστικά για τους προβλεπόμενους σκοπούς.»

10. Εκδοθέντες κατ' εφαρμογήν αυτού του άρθρου 4 του κανονισμού 729/70, οι κανονισμοί (ΕΟΚ) 380/78 [14] και (ΕΟΚ) 3184/83 [15] της Επιτροπής, διευκρινίζουν αμφότεροι ότι η Επιτροπή θέτει στη διάθεση των κρατών μελών τα μέσα που είναι αναγκαία για την καταβολή, μέσω των οργανισμών πληρωμής, των δαπανών που χρηματοδοτούνται από το τμήμα «εγγυήσεων» του ΕΓΤΠΕ «σε λογαριασμό ο οποίος ανοίγεται προς τούτο

10 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 729/70 του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 1970, περί χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/005, σ. 93).

11 — Όπως ίσχυε κατά τον χρόνο της προσφυγής ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, δηλαδή πριν από την τροποποίηση που επήλθε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3183/87 του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1987, που θεσπίζει ιδιαίτερους κανόνες σχετικά με τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ L 304, σ. 1).

12 — Πρόκειται για επιστροφές λόγω εξαγωγής προς τρίτες χώρες.

13 — Πρόκειται για παρεμβάσεις σκοπούσες στην ομαλοποίηση των γεωργικών αγορών.

14 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 380/78 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 1978, περί της λειτουργίας του συστήματος των προκαταβολών για τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται από το τμήμα «εγγυήσεων» του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) (ΕΕ ειδ. εκδ. 03/020, σ. 113). Ο κανονισμός αυτός ίσχυσε από την 1η Ιανουαρίου 1978 μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 1983 [καταργήθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3184/83].

15 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 3184/83 της Επιτροπής, της 31ης Οκτωβρίου 1983, περί του συστήματος των προκαταβολών για τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται από το τμήμα «εγγυήσεων» του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) (ΕΕ L 320, σ. 1). Ο κανονισμός αυτός ίσχυσε από την 1η Δεκεμβρίου 1983. Αρκετές διατάξεις του κανονισμού αυτού είναι όμοιες προς αυτές του κανονισμού (ΕΟΚ) 380/78. Τούτο ακριβώς συμβαίνει και με το άρθρο 1 που παραθέτω εδώ.

από κάθε κράτος μέλος είτε στο Δημόσιο Ταμείο είτε σε άλλο πιστωτικό οργανισμό» (άρθρο 1, παράγραφος 1). Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, «κάθε κράτος μέλος εξασφαλίζει την καλή διαχείριση των κοινοτικών χρηματοδοτικών μέσων και προβαίνει στην κατανομή τους μεταξύ των υπηρεσιών των οργανισμών πληρωμής (...)». Εξάλλου, οι κανονισμοί αυτοί προσδιορίζουν τις λογιστικές υποχρεώσεις των οργανισμών πληρωμής καθώς και τα δικαιολογητικά που πρέπει να διαβιβάζονται από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή.

11. Η σύσταση *ομάδων παραγωγών* καθώς και *ενώσεων τέτοιων οργανώσεων* ενθαρρύνθηκε από το Συμβούλιο προκειμένου να θεραπευθούν οι αδυναμίες που είχαν παρατηρηθεί στη διάρθρωση της προσφοράς που είχαν διαπιστωθεί σε διάφορες χώρες ή περιοχές, όσον αφορά ορισμένα προϊόντα, και οι οποίες οφείλονταν, κυρίως, στην ανεπαρκή οργάνωση των παραγωγών. Με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1360/78 [16], το Συμβούλιο προέβλεψε τη χορήγηση ενισχύσεων προοριζομένων να καλύψουν ένα μέρος των δαπανών της συστάσεως και της λειτουργίας των ομάδων παραγωγών στις περιοχές και για τα προϊόντα για τα οποία είχαν διαπιστωθεί τέτοιες διαρθρωτικές αδυναμίες. Εισήχθη ένα σύστημα αναγνωρίσεως προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η συνένωση των εκμεταλλεύσεων θα γίνεται στο πλαίσιο οργανισμών με την κατάλληλη πειθαρχία στην παραγωγή και την εμπορία, οι οποίοι θα προσφέρουν επαρκείς εγγυήσεις ως προς τη σταθερότητα και την αποτελεσματικότητα των ενεργειών τους και δεν θα έρχονται σε αντίθεση λόγω της θέσεως και της οικονομικής τους δραστηριότητας με τη λειτουργία της κοινής αγοράς και τους γενικούς στόχους της Συνθήκης [17]. Εξάλλου, ο κανονισμός προέβλεψε τη σύσταση ενώσεων, συγκείμενων από αναγνωρισμένες ομάδες παραγωγών οι οποίες επιδιώκουν σε ανώτερο επίπεδο τους ίδιους με τους τελευταίους στόχους.

12. Με τον κανονισμό ακριβώς (ΕΟΚ) 1917/80 [18] και, στη συνέχεια, με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1413/82 [19], το Συμβούλιο θα θεσπίσει την αρχή της συνενώσεως των αναγνωρισμένων ενώσεων ομάδων παραγωγών κατά την έννοια του κανονισμού 1360/78 για τη διαχείριση της ενισχύσεως για την παραγωγή ελαιολάδου. Η παρέμβαση των ενώσεων θα επιτρέψει την πραγματοποίηση μιας συγκεντρωτικότητας όσον αφορά τις αιτήσεις για ενισχύσεις και τη διανομή τους καθώς και τους ενδεδειγμένους ελέγχους. Λόγω ακριβώς των διαφόρων αυτών στοιχείων και, ιδίως, του ρόλου της στους ελέγχους, η παρέμβαση μιας ενώσεως επιτρέπει τη χορήγηση ενισχύσεων βάσει του *πράγματι* παραχθέντος ελαιολάδου (και όχι μιας κατ' αποκοπήν ενισχύσεως στην παραγωγή), καθώς και την χορήγηση *προκαταβολών* επί των οριστικών ενισχύσεων. Εξάλλου, το συμφέρον που έχει ένας ελαιοπαραγωγός να λάβει ενίσχυση βάσει του πράγματι παραχθέντος ελαιολάδου υπογραμμίζεται από τον κανονισμό 1917/80 ο οποίος παρέχει τη δυνατότητα στους παραγωγούς των οποίων η παραγωγή προορίζεται καταρχήν για κατανάλωση από τους ίδιους και οι οποίοι, ως εκ τούτου, κανένα σχεδόν λόγο δεν έχουν να είναι μέλη ομάδων παραγωγών, να μπορούν, παρ' όλα αυτά, να τυγχάνουν ενισχύσεως υπολογιζομένης κατ' αυτόν τον τρόπο εφόσον υπόκεινται στους ελέγχους αναγνωρισμένης ενώσεως ομάδων παραγωγών [20].

16 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1360/78 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 1978, περί των ομάδων παραγωγών και των ενώσεων αυτών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/021, σ. 159).

17 — Έβδομη αιτιολογική σκέψη του προπαρατεθέντος κανονισμού 1360/78.

18 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1917/80 του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1980, περί τροποποιήσεως του κανονισμού 136/66/ΕΟΚ περί δημιουργίας κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα των λιπαρών ουσιών και περί συμπληρώσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) 1360/78 περί των ομάδων παραγωγών και των ενώσεων αυτών (ΕΕ ειδ. εκδ. 03/029, σ. 195).

19 — Προαναφερθείς στην υποσημείωση 5.

20 — Τέταρτη αιτιολογική σκέψη και άρθρο 1 του προπαρατεθέντος κανονισμού (ΕΟΚ) 1917/80.

Ενόψει του γεγονότος ότι πρόκειται, όσον αφορά τις ενώσεις παραγωγών, για έργο μη προβλεπόμενο από τον κανονισμό 1360/78, ο οποίος σκοπεί αποκλειστικώς στη βελτίωση της διαρθρώσεως της προσφοράς, ενώ οι δικαιούχοι ακριβώς των ενισχύσεων είναι αυτοί που αντλούν όφελος από τη συμμετοχή των ενώσεων στη διαχείριση των ενισχύσεων, ο κανονισμός προβλέπει ότι η χρηματοδότηση αυτής της νέας δραστηριότητας των ενώσεων πραγματοποιείται με εισφορά αντιστοιχούσα σε ποσοστό, που πρόκειται να ορισθεί, της καταβαλλομένης στις ενώσεις ενισχύσεως στην παραγωγή. Ωστόσο, παρά την παρέμβαση των ενώσεων, ο κανονισμός διευκρινίζει ότι «στο θέμα του ελέγχου τόσο της διαχειρίσεως της ενισχύσεως στην παραγωγή όσο και της διαχειρίσεως της ενισχύσεως στην κατανάλωση, η τελική ευθύνη πίπτει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος» [21].

Η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα

13. Από την εξέταση αυτών των διαφόρων κανονισμών, προκύπτει ότι η ενίσχυση στην παραγωγή ελαιολάδου αποτελεί μέρος ενός συνολικού ποσού το οποίο καταβάλλεται από την Επιτροπή στο κράτος μέλος σε λογαριασμό ο οποίος ανοίγεται προς τούτο «είτε στο Δημόσιο Ταμείο είτε σε άλλον πιστωτικό οργανισμό», σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, των προπαρατεθέντων κανονισμών 380/78 και 3184/83 της Επιτροπής [22]. Κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού, κάθε κράτος μέλος διαβιβάζει τα αντιστοιχούντα στις ενισχύσεις ποσά στον οργανισμό παρεμβάσεως, εν προκειμένω στον AIMA. Οι λεπτομέρειες σχετικά με την εκ μέρους του AIMA καταβολή των ενισχύσεων στους δικαιούχους (μεμονωμένοι ελαιοκαλλιεργητές ή ενώσεις οργανώσεων παραγωγών) μνημονεύονται στο άρθρο 11, παράγραφος 5, του κανονισμού 2261/84 το οποίο, το υπενθυμίζω, προβλέπει ότι «τα κράτη μέλη παραγωγής καθορίζουν τις λεπτομέρειες χορήγησης της ενισχύσεως και τις προθεσμίες καταβολής της στους ελαιοκαλλιεργητές» [23]. Κατ' εφαρμογήν επομένως της τελευταίας αυτής διατάξεως εκδόθηκαν και οι ιταλικές αποφάσεις των οποίων αμφισβητείται η νομιμότητα.

14. Από τις διάφορες αυτές διατάξεις προκύπτει ότι, πέραν από την εκ μέρους της Επιτροπής καταβολή του συνολικού ποσού στον λογαριασμό του κράτους μέλους, το κοινοτικό δίκαιο παύει πλέον να εφαρμόζεται. Το κράτος μέλος είναι αυτό το οποίο είναι αρμόδιο να καθορίσει ποιοι θα είναι οι οργανισμοί τους οποίους θα αναγνωρίσει ως οργανισμούς παρεμβάσεως εξουσιοδοτημένους με την πραγματοποίηση των καταβολών κατ' εφαρμογήν των κανόνων που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο της κοινής οργανώσεως των γεωργικών αγορών καθώς και ποιο θα είναι το καθεστώς τους. Επίσης, το κάθε κράτος μέλος είναι αυτό το οποίο θα πραγματοποιήσει τη μεταφορά του σχετικού ποσού από τον λογαριασμό του στον λογαριασμό των οργανισμών παρεμβάσεως. Αυτό επιπλέον θα ρυθμίσει τις λεπτομέρειες σχετικά με την καταβολή των ενισχύσεων από τους οργανισμούς παρεμβάσεως στους δικαιούχους, και τούτο ασχέτως του αν τα ποσά διαβιβάζονται μέσω ενός ενδιαμέσου (ενώσεις ομάδων παραγωγών) ή όχι (άμεση καταβολή στον ελαιοκαλλιεργητή που δεν

21 — Όγδοη αιτιολογική σκέψη του προπαρατεθέντος κανονισμού 1917/80. Η κατανάλωση ελαιολάδου αποτελεί το αντικείμενο χωριστών ρυθμίσεων.

22 — Υπενθυμίζω ότι οι κανονισμοί αυτοί είναι όμοιοι όσον αφορά το κείμενο του άρθρου τους 1.

23 — Διάταξη η οποία είναι αντίστοιχη προς αυτήν του άρθρου 6, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του προπαρατεθέντος κανονισμού 2959/82.

ανήκει σε ένωση). Σε περίπτωση που οι καταβολές γίνονται με τη μεσολάβηση ενώσεως, πάντοτε το κράτος μέλος είναι αυτό που θα καθορίζει τις λεπτομέρειες σχετικά με την εκ μέρους μιας ενώσεως καταβολή στον δικαιούχο.

15. Αυτή η αρμοδιότητα των κρατών μελών όσον αφορά τον καθορισμό των λεπτομερειών, σε κάθε επίπεδο, σχετικά με την καταβολή των ενισχύσεων δεν εκπλήσσει. Το άρθρο 8 του κανονισμού 729/70 [24] περί χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής τους παρέχει όχι μόνο την αρμοδιότητα αλλά και υποβάλλει την υποχρέωση να λαμβάνουν τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, τα μέτρα που είναι αναγκαία για: — να βεβαιώνονται για την πραγματοποίηση και το νομότυπο των χρηματοδοτουμένων από το ταμείο πράξεων — να προλαμβάνουν και να διώκουν τις παρατυπίες και — να ανακτούν τα απωλεσθέντα εξ αιτίας παρατυπιών ή αμελειών ποσά. Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως επιβεβαιώσει τις υποχρεώσεις αυτές των κρατών μελών και τη σχετική τους αρμοδιότητα όσον αφορά την εφαρμογή των εθνικών τους διατάξεων [25].

16. Ωστόσο, η ελευθερία των κρατών μελών να εφαρμόζουν το εθνικό τους δίκαιο δεν είναι απόλυτη. Πάντοτε στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 729/70 του Συμβουλίου [26], το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «η προσφυγή στους εθνικούς κανόνες δεν είναι δυνατή παρά μόνο κατά το αναγκαίο για την εκτέλεση των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου μέτρο και καθόσον η εφαρμογή των εν λόγω εθνικών κανόνων δεν θίγει το πεδίο εφαρμογής και την αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου» [27]. Ομοίως, με την απόφασή του Deutsche Milchkontor [28], όπου επρόκειτο για τις λεπτομέρειες σχετικά με την επιστροφή των αδικαιολογήτως καταβληθέντων κατ' εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου ποσών, το Δικαστήριο υπέμνησε ότι η δυνατότητα που έχουν τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τις κοινοτικές ρυθμίσεις με βάση τους τυπικούς και ουσιαστικούς κανόνες του εθνικού τους δικαίου πρέπει να εναρμονίζεται με την ανάγκη της ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου που είναι αναγκαία για την αποφυγή άνισης μεταχειρίσεως μεταξύ των επιχειρηματιών.

17. Το προδικαστικό ερώτημα που έχει εν προκειμένω υποβληθεί έχει σχέση, εμμέσως, με τις διατάξεις που έχουν θεσπιστεί από τον εθνικό νομοθέτη όσον αφορά τις λεπτομέρειες σχετικά με την καταβολή κοινοτικών ενισχύσεων από έναν οργανισμό παρεμβάσεως στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής. Όπως έχω προαναφέρει, αυτός ο εθνικός νομοθέτης σαφώς κινήθηκε στη σφαίρα των αρμοδιοτήτων του εφόσον εκτός από τις γενικές διατάξεις για την εφαρμογή της κοινής γεωργικής πολιτικής, οι ειδικοί κανονισμοί σχετικά με την ενίσχυση στην παραγωγή ελαιολάδου διευκρίνιζαν επιπλέον ότι στον εν λόγω κοινοτικό νομοθέτη εναπόκειτο να καθορίσει τις λεπτομέρειες σχετικά με τη χορήγηση και τις προθεσμίες καταβολής της ενισχύσεως. Ο καθορισμός της προθεσμίας καταβολής μιας ενισχύσεως συνεπάγεται, κατά τη γνώμη

24 — Που έχει προπαρατεθεί στην υποσημείωση 10.

25 — Βλ., π.χ., την απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 1990, C-366/88, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-3571), όσον αφορά τις ελεγκτικές λεπτομέρειες, και την απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1983, 205/82 έως 215/82, Deutsche Milchkontor (Συλλογή 1983, σ. 2633), όσον αφορά την απαίτηση επιστροφής των αδικαιολογήτως καταβληθεισών ενισχύσεων.

26 — Που έχει προπαρατεθεί στην υποσημείωση 10.

27 — Απόφαση της 6ης Μαΐου 1982, 146/81, 192/81 και 193/81, BAYWA κατά BALM (Συλλογή 1982, σ. 1503, σκέψη 29).

28 — Που έχει προπαρατεθεί στην υποσημείωση 25, σκέψη 17 της αποφάσεως.

μου, την εξουσία αφενός, όχι μόνο να προσδιορίζεται με ακρίβεια από πότε, και ύστερα από ποια πράξη, γίνεται η καταβολή και, ως εκ τούτου, από πότε ο δικαιούχος της ενισχύσεως είναι κύριος του ποσού που δικαιούται και των τόκων που τούτο ενδεχομένως αποφέρει, αλλά επίσης και να προσδιορίζεται σε ποιον ανήκουν εν τω μεταξύ αυτά τα ποσά και αυτοί οι τόκοι.

18. Νομίζω ότι ο μόνος δυνατός έλεγχος συνίσταται στην εξακρίβωση του ότι η εφαρμογή της αμφισβητουμένης εθνικής διατάξεως δεν θίγει το περιεχόμενο και την αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου ή την ομοιόμορφη εφαρμογή του.

Μου είναι δύσκολο να αντιληφθώ κατά ποιο τρόπο η διάταξη αυτή, κατά το μέτρο που παραχωρεί στον AIMA τους τόκους που έχουν αποφέρει τα ποσά των ενισχύσεων που προέρχονται από τους τραπεζικούς λογαριασμούς που χρησιμοποιούνται από τις ενώσεις για την καταβολή τους στους δικαιούχους, θίγει το περιεχόμενο, την αποτελεσματικότητα ή την ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Πρόκειται, στην πραγματικότητα, για τόκους που έχουν γεννηθεί από τα ποσά που η Επιτροπή έθεσε στη διάθεση του οικείου κράτους και το οποίο τα μετέφερε στον οργανισμό παρεμβάσεως για την καταβολή των ενισχύσεων στους δικαιούχους τους. Το να θεωρείται ότι η καταβολή αυτή πραγματοποιείται μόνον όταν το ποσό της ενισχύσεως περιέρχεται στους δικαιούχους και ότι, για όσο διάστημα η καταβολή αυτή δεν γίνεται, οι τόκοι περιέρχονται στον οργανισμό παρεμβάσεως (ο οποίος αποτελεί επέκταση του οικείου κράτους μέλους) φαίνεται απολύτως σύμφωνο προς το θεσπισμένο από την κοινοτική νομοθεσία σύστημα.

19. Εξάλλου, το γεγονός ότι οι τόκοι που αποφέρουν τα ποσά που καταβάλλονται μέσω του λογαριασμού που έχει ανοιχτεί σε πιστωτικό ίδρυμα παρέχονται στον AIMA δεν μπορεί παρά να ενθαρρύνει τις ενώσεις να τηρούν την προθεσμία των δέκα εργασίμων ημερών που προβλέπεται από την ιταλική υπουργική απόφαση για την καταβολή των ενισχύσεων στους ελαιοκαλλιεργητές, δοθέντος ότι οι ελαιοκαλλιεργητές αυτοί έχουν κάθε συμφέρον να τους καταβάλλονται το ταχύτερο δυνατό τα ποσά των οποίων δικαιούνται αντί να γεννούν αυτά τόκους προς όφελος του AIMA. Μια τέτοια ρύθμιση είναι απολύτως σύμφωνη προς το άρθρο 10 του κανονισμού 2261/84 το οποίο προβλέπει ότι οι ενώσεις διανέμουν *χωρίς καθυστέρηση* τις ενισχύσεις στους παραγωγούς που είναι μέλη των οργανώσεών τους. Τέλος, ένα τέτοιο μέτρο διασφαλίζει τη διαφάνεια της οικονομικής καταστάσεως των ενώσεων και, επομένως, τις απαλλάσει από το άχαρο έργο της τηρήσεως λογιστικών στοιχείων σχετικά με την κατανομή μεταξύ των δικαιούχων των ενισχύσεων των *τραπεζικών* τόκων, με συντελεστές που συχνά ποικίλλουν, οι οποίοι έχουν γεννηθεί από τα ποσά εντός λίαν συντόμων περιόδων.

20. Κατά συνέπεια, ο Ιταλός νομοθέτης κινήθηκε στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του όταν εξέδωσε τις επίδικες αποφάσεις και από κανένα στοιχείο του κοινοτικού δικαίου δεν προκύπτει ότι το άρθρο 17 της αποφάσεως της 2ας

Ιανουαρίου 1985 θίγει καθ' οιονδήποτε τρόπο το περιεχόμενο, την αποτελεσματικότητα ή την ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο υποβληθέν από το Corte d'Appelo της Ρώμης προδικαστικό ερώτημα ως εξής:

«Οι κοινοτικές διατάξεις που εφαρμόζονται στην κοινή γεωργική πολιτική και ειδικότερα οι κανονισμοί (ΕΟΚ) 2959/82 και (ΕΟΚ) 2261/84 για τον καθορισμό των γενικών κανόνων σχετικά με την ενίσχυση στην παραγωγή του ελαιολάδου πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι επιφυλάσσουν στα κράτη μέλη την αρμοδιότητα όσον αφορά τον καθορισμό, βάσει του εθνικού τους δικαίου, των λεπτομερειών σχετικά με τη χορήγηση και τις προθεσμίες καταβολής της ενισχύσεως στους ελαιοκαλλιεργητές.

Ένα κράτος μέλος δεν υπερβαίνει τα όρια της αρμοδιότητας αυτής όταν ρυθμίζει το ζήτημα της χορηγήσεως των τραπεζικών τόκων τους οποίους αποφέρουν τα ποσά των ενισχύσεων, που καταβάλλονται μέσω των λογαριασμών των ενώσεων οργανώσεων παραγωγών, είτε μεταξύ του χρόνου πιστώσεως του ποσού που καταβάλλεται από τον οργανισμό παρεμβάσεως και του χρόνου χρεώσεως του ποσού αυτού κατά την καταβολή στον δικαιούχο από την ένωση είτε λόγω προσωρινής μη καταβολής της ενισχύσεως οφειλομένης στην επιστροφή μιας επιταγής λόγω θανάτου ή αδυναμίας διανομής στην διεύθυνση που έχει δηλωθεί στην αίτηση του δικαιούχου και εν αναμονή εκδόσεως νέου τίτλου πληρωμής.»